

List opatření

Název opatření:	Snižování znečištění z atmosférické depozice	ID_OP:	OD100108
Typ opatření:	Opatření ke snižování plynných emisí síry a dusíku	ID_KO:	19,20

Popis současného stavu:

Vlivem enormních zatížení půdy a zejména lesních porostů kyselou atmosférickou depozicí v minulých čtyřiceti letech došlo v řadě oblastí ČR postupně k acidifikaci půd, vyplavení veškerých půdrujících látek a poklesu alkality, což vedlo k masovému odumírání lesních porostů, změně chemického složení vod s projevy akutní toxicity pro vodní organismy (vlivem vyplavování toxických forem hliníku a dalších kovů) a také k výraznému ochuzení biologických společenstev ve vodních i terestrických ekosystémech. Problémy se projevily i v některých vodárenských zdrojích, kde došlo ke zvyšování koncentrací toxických forem hliníku, které mohou mít nepříznivé účinky na lidské zdraví.

Hlavním zdrojem **oxidu siřičitého** bylo a nadále je spalování fosilních paliv s vysokým obsahem síry ve velkých zdrojích, jako jsou např. tepelné elektrárny. V současné době (k roku 2003) činí podíl zvláště velkých a velkých zdrojů (REZZO 1) více než 80 %. Druhým nejvýznamnějším producentem emisí oxidů síry jsou malé lokální zdroje (REZZO 3) na úrovni obcí. Jejich podíl činí 14 %. Podíl středních zdrojů a mobilních zdrojů je zanedbatelný. Hlavním zdrojem **oxidů dusíku** bylo dříve spalování fosilních paliv ve velkých zdrojích, od začátku 90. let začal pozvolna převažovat vliv automobilové dopravy. V současné době (k roku 2003) představují nejvýznamnější zdroj emisí dusíku automobilová doprava a veškeré mobilní zdroje znečištění (REZZO 4) s 52 %. Druhým nejvýznamnějším producentem emisí oxidů dusíku jsou zvláště velké a velké zdroje znečištění REZZO 1) se 43 %. Podíl středních a malých zdrojů tvoří pouhých 5 %.

V současnosti jsou vysoké **emise síry** lokalizovány zejména do průmyslových oblastí Ústeckého, Moravskoslezského, Libereckého a Středočeského kraje. Součet emisí v těchto krajích představuje plnou polovinu emisí oxidu siřičitého v ČR. Jak dokazuje i imisní monitoring atmosférické depozice (viz např. Hruška et Cienciala, 2002), přes výrazné zlepšení celkového stavu stále existují oblasti, kde dochází k vysokému lokálnímu zatížení. Takové oblasti se nacházejí především v Krušných horách a jejich podhůří a roztroušeně i v horských a podhorských oblastech po celé délce severní hranice ČR. Pro tyto oblasti ani celkové snížení emisí ve zdrojích na plánovanou úroveň pro rok 2010 nemusí znamenat návrat k přirozeným podmínkám. V současnosti jsou vysoké **emise oxidů dusíku** lokalizovány zejména do Ústeckého, Libereckého, Středočeského a Moravskoslezského kraje. Součet emisí v těchto krajích představuje téměř 60 % emisí oxidů dusíku v ČR. Oblasti s vysokým zatížením depozicí dusíku jsou lokalizovány zejména do velkých aglomerací a také do horských oblastí v dosahu největších zdrojů znečištění (Krušné hory).

Návrh opatření:

Komplexní řešení problému emisí síry a dusíku v České republice představuje Integrovaný národní program snižování emisí České republiky, aktualizovaný k 31.8.2005. Jeho základním cílem je dosažení národních emisních stropů pro řadu látek včetně oxidu siřičitého a oxidů dusíku do roku 2010, které jsou dány nařízením vlády č. 417/2003 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 351/2002 Sb. Nařízení vlády stanovuje závazné emisní stropy pro vybrané látky znečišťující ovzduší a způsob přípravy a provádění emisních inventur a emisních projekcí. Pro emise oxidu siřičitého stanovuje emisní strop ve výši 265 kt na celé území České republiky. Tento celostátní emisní strop je doplněn i doporučenými emisními stropy pro jednotlivé kraje, které v celkovém součtu činí 240,2 kt. Pro emise oxidů dusíku stanovuje emisní strop ve výši 286 kt na celé území České republiky. Tento celostátní emisní strop je doplněn i doporučenými emisními stropy pro jednotlivé kraje, které v celkovém součtu činí 286,1 kt.

V obecné rovině na úrovni centrálních institucí je možné opatření (v souladu s Integrovaným národním programem) rozdělit do následujících skupin:

- programová opatření
- normativní opatření
- ekonomická opatření
- organizační opatření
- institucionální opatření
- informační opatření
- dobrovolná opatření

Programová opatření jsou samostatnou skupinou a představují nástroje, které může státní správa využívat k dosažení redukce emisí oxidu siřičitého do ovzduší. Mezi tyto nástroje patří všechny státní, národní, krajské a místní programy na snižování emisí, územní a další koncepce.

Normativní opatření umožňují regulaci zdrojů znečištění podle platné, případně nově navržené legislativy. Mezi základní nástroje tohoto typu patří:

- integrovaná povolení ke stávajícím nebo novým zdrojům znečištění, které mají nebo mohou mít přeshraniční dosah
- plány snižování emisí u zdroje
- stanoviska k územně plánovací dokumentaci při povolování nových zdrojů
- posuzování vlivů koncepcí a územních plánů na životní prostředí (SEA)
- specifické emisní limity a specifické požadavky na nově povolované zdroje
- požadavky na kvalitu paliv
- imisní limity a depoziční limity
- závazné emisní stropy

Ekonomická opatření umožňují regulovat emise pomocí finančních sankcí nebo finančními příspěvky a finančním zvýhodněním. Mezi nástroje tohoto typu patří:

- poplatky za znečišťování ovzduší
- finanční podpora ze SFŽP nebo ze státního rozpočtu
- ekologizace daňové soustavy
- stanovení minimálních sazeb výkupních cen energií z obnovitelných zdrojů
- obchodovatelná emisní povolení

Organizační opatření mohou přispívat ke snižování emisí nepřímo například omezením zbytečných činností nebo přesunutím zdroje znečištění do oblasti, kde méně škodí. Mezi nástroje tohoto typu patří:

- zařazování kritérií ochrany ovzduší do zadání veřejných zakázek
- preference ekologicky šetrných výrobků
- podpora práce doma
- podpora elektronické komunikace

Institucionální opatření mohou vést k dobrému fungování ústředních orgánů a přítomnosti dobře proškolených a obeznamovaných pracovníků. Mezi nástroje tohoto typu patří:

- optimalizace výkonu státní správy, školení apod.
- odborná podpora výkonu státní správy
- podpora výzkumu a vývoje

Informační opatření slouží k lepší obeznamovanosti nejširší veřejnosti s problematikou eliminace zdrojů znečištění. Mezi nástroje tohoto typu patří:

- proces posuzování vlivů na životní prostředí (EIA)
- získávání a zpracování informací a jejich předávání veřejnosti
- environmentální výchova a osvěta

Dobrovolná opatření mohou pomoci regulovat emise znečišťující látky nad rámec zákonných ustanovení. Mezi nástroje tohoto typu patří zejména dobrovolné dohody s provozovateli jednotlivých zdrojů nebo jejich skupinami a sdruženími.

Časový harmonogram a předpokládané náklady na realizaci opatření:

Stanovení nákladů na konkrétní opatření ke snížení emisí oxidu siřičitého a oxidů dusíku je závislé na konkrétních projektech a výběru typu opatření. Řada opatření přispívá, kromě eliminace oxidu siřičitého a oxidů dusíku, i k eliminaci dalších znečišťujících látek. Proto je velmi obtížné kvantifikovat pouze náklady na eliminaci emisí síry a dusíku. Systém opatření navíc může být velmi individuální a variabilní a náklady proto nelze odhadnout. Existuje však odhad nákladů na realizaci celého Integrovaného národního programu snižování emisí České republiky, který předpokládá, že na období 2003-2009 bude třeba vynaložit cca 17-20 mld. Kč.

Opatření lze rozdělit na krátkodobá (do roku 2006), střednědobá (do roku 2008) a dlouhodobá (do roku 2010 a déle).

Mezi krátkodobá opatření lze zařadit plány snížení emisí u stávajících zdrojů.

Mezi střednědobá opatření patří zejména vydávání integrovaných povolení ke stávajícím zdrojům znečištění, stanovení specifických limitů pro vybrané zdroje, zpřísnění požadavků na kvalitu paliv, stanovení přípustných depozičních limitů a finanční podpora z fondů EU.

Mezi dlouhodobá opatření náleží všechny krajské nebo místní koncepce na snižování emisí, územní energetické koncepce a Národní program snížení emisí ze zvláště velkých spalovacích zařízení (ELCP). Mezi dlouhodobá opatření patří i naplňování požadavků na dosažení emisních stropů a uplatňování poplatků za znečišťování ovzduší. Dlouhodobě a průběžně by měla být poskytována podpora ze SFŽP a státního rozpočtu a v delším časovém výhledu by mělo dojít i k ekologizaci daňové soustavy.

Ostatní opatření mají většinou trvalý charakter a jsou zejména organizačního a informačního charakteru.